

TÜRK YARGI SİSTEMİNDE YENİDEN YAPILANMA YARGI VE YARGILAMADA TOPLAM KALİTE

Celal OYMAK (*)

1- GİRİŞ

"Adalet mülkün temelidir.", "Geciken adalet adaletsizliktir" şeklindeki topluma mal olmuş vecizeler günümüz Türkiye'sinde; "adaletsizlik ve geciken adalet temel kuraldır." şekline dönüşmüş gibidir. Türk Yargı Sistemi'nin bir takım önemli sorunları bulunmaktadır. Temel hak ve özgürlükler Anayasada, yasalarda kağıt üzerinde kalmakta, yaşama geçirilememektedir. Sağlıksız bir ortamdan, ruh ve beden sağlığından yoksun bir yargıç nasıl doğru, adli ve kaliteli karar verebilir. Eğitimde kalite sağlanmadıkça siyasette, sanayide, ekonomide, hukukta ve diğer sosyal kurumlarda da toplam kaliteye ulaşamayız. Doğru bilgilerle gerçekçi yatırımlar yapılabilir. Gerçeği bilmeyen geleceği kuramaz.

II- TÜRK YARGI SİSTEMİNİN KURUM ve KURALLARI

1- ANAYASAL DÜZENLEME

1982 Anayasasının 9'uncu maddesinde "Yargı yetkisinin, Türk milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağına; 36-38 inci maddelerinde, herkesin yargı mercileri önünde hak arama özgürlüğüne sahip bulunduğu; 40 ıncı maddede, Anayasa ile tanınmış temel hak ve özgürlüklerin korunduğuna; 125 inci maddede idarenin her türlü eylem ve işlemlerine yargı yolunun açık olduğuna; 138 inci maddede; yargıçların görevlerinde bağımsız oldukları, Anayasaya, yasalara ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm vereceklerine, dair düzenlemeler yapılmıştır.

(*) Sayıştay Uzman Denetçisi.

Yargıçlık ve savcılık güvencesiyle ilgili olarak Anayasanın 139 uncu maddesinde; hakimler ve savcılarının azlolunamayacakları, kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye sevkedilemeyecekleri, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınmayacaklarına dair hüküm getirilmiştir.

2- ULUSLARARASI DÜZENLEMELER

Hak arama özgürlüğü insanın sahip olduğu temel haklardan olup; "İnsan Hakları Evrensel Beyanname"nde, "İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi"nde ve tüm demokratik Anayasalarda "Hak Arama Özgürlüğü" düzenlenmiştir. Yargı kararlarının adalete uygun olması, toplumun yaşama sevincinin, güven duygusunun can damarıdır.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 8 inci maddesinde; "Herkesin Anayasa ya da yasayla tanınmış temel haklarını çiğneyen eylemlere karşı yetkili ve ulusal mahkemeler eliyle etkin bir yargı yoluna başvurma hakkı vardır."

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6/1 maddesinde ise; "Herkes gerek medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili anlaşmazlıkların çözümlenmesi, gerekse kendisine yükletilen herhangi bir suçlamanın karara bağlanması konusunda, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde adil ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir." denilerek, hak arama özgürlüğü ile adil yargılama hakları güvence altına alınmıştır. Bu gerçekler, hızla değişen, globalleşen çağdaş, dünyada adalet dağıtım işinin, bir ülkenin kendi iç işi olmaktan çıktığını; "hak arama özgürlüğü" ve "adil yargılama hakkı"nın uluslararası arenada diğer devletlerin denetimine giren bir olgu olduğunu göstermektedir.

3- YASAL DÜZENLEMELERDE YARGI, YARGILAMA VE ADLİ TEŞKİLAT

A) Türk Yargı sistemi, birbirine bağı olmayan, görev ve yetki alanları, özel yasalar ile düzenlenmiş, ayrı yargılama usulleri olan yargı yerlerinden oluşmuştur.

Ülkemizde Yargı Düzeni Şöyle kurulmuştur.

1) Anayasa Yargısı - Anayasa Mahkemesi

2) Adli Yargı

a) Hukuk Yargısı : Sulh, Asliye, Ticaret, İş, İcra ve Kadastro Mahkemeleri

b) Ceza Yargısı : Sulh, Asliye, Ağır, Çocuk, Devlet Güvenlik ve İcra Ceza Mahkemeleri

c) Üst yargı yeri : Yargıtay

3) İdari Yargı : İdare, Vergi ve bölge İdare Mahkemeleri

Üst yargı yeri : Danıştay

4) Askeri Yargı : Askeri Mahkemeler, Askeri Yüksek İdare Mahkemesi ve Askeri Yargıtay

5) Uyuşmazlık Yargısı : Uyuşmazlık Mahkemesi

6) Mali Yargı = Sayıştay

7) Seçim Kuralları : Yüksek Seçim Kurulu

B) Yukarıda belirtilen yargı yerlerinin kuruluşu ve yargılama faaliyetleri ile ilgili özel yasalar bulunmaktadır. Usule ilişkin genel yasalar şunlardır:

1- Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Yasa,

2- Hukuk Mahkemeleri Usulü Yasası

3- Ceza Mahkemeleri Usulü Yasası

4- İş Mahkemelerinin Kuruluş ve Görevleri ile Yargılama Usulu Yasası

5- İcra İflas Yasası

6- İdari Yargılama Usulü Yasası

7- Sayıştay Yasası

8- Yargıtay Yasası

9- Danıştay Yasası

Cumhuriyet döneminde günümüze kadar 10 binlere varan yasa yürürlüğe konulmuştur. 1972 yılında yargıç ve savcı sayısı 5623 iken bu miktar 1994 yılında 8503, 1995 yılında ise 9408'e ulaşmıştır. Halen yargıç ve savcı kadrolarının %25'i boştur. Türkiye genelinde mahkemelere gelen iş miktarı 1972 yılında 6.448.193, 1985 yılında 6.768.339, 1994 yılında ise 9.163.966 sayıya ulaşmıştır.

III- YARGIDA VE YARGILAMADA AKSAYAN YÖNLER VE ÇÖZÜM YOLLARI

1- PERSONEL YÖNÜNDEN

Ekonomik ve Sosyal gelişmeler, hızlı şehirleşme, nüfus artışı, kişiler ve kişilerle devlet arasındaki uyumsuzlukları çoğaltmış; bu değişim, mahkemelerdeki iş ve davaların her yıl büyük bir hızla artmasına neden olmuştur. Gerçekten mahkemelerdeki iş yükü çok fazladır.

Mahkeme Türü	Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca Belirlenen İş Yüğü	İstanbul Ceza Mahkemelerindeki İş Yüğü
Ağır Ceza	300 - 350	496
Asliye Ceza	70 - 800	3619

Yargıç ve savcılar nitelik ve nicelik yönünden yeterli değildir. Yargılama süresi uzamaktadır. Ortalama yargılama süresi:

Ağır Ceza Mahkemelerinde	243
Asliye Hukuk "	275
Kadastro Mahkemelerinde	750 gündür.

Avrupa ülkelerinde bir yargıça yılda 50-70 dava dosyası, Türkiye'de ise 1500-2000 iş düşmektedir. Adli tatil ve diğer izin ve resmi tatil günleri dışında kalan yıllık 200 iş gününde, adil, süratli ve kaliteli karar verebilmesi için bir yargıça düşecek dava sayısınının 100'ü geçmemesi gerekir. İş yükü nedeniyle yargıdaki gecikmenin sorumlusu yargıç değildir. Yargıçlık meselesi, durmadan, dinlenmeden, sürekli çalışmayı gerektiren bir meslektir.

İş yoğunluğu nedeniyle yargıçlar akşamları ve cumartesi, pazar günlerinde çalışmak zorunda kalmakta; kendilerine, ailelerine zaman ayıramamakta; büyük bir stres içinde yaşamaktadırlar. Adalet dağıtan, karar veren yargıçta sonuçta bir insandır, bir takım sorunları ve ihtiyaçları olacaktır.

Bir asliye hukuk hakimi ile dertleşiyoruz. Bu çalışma sistemi ve temposu ile yargıcın makineleştiğini, insani duygularını kaybettiğini, yargılama ve objektif düşünme yeteneğinin zayıfladığını, ilişkide bulunduğu insanların sorunları olan insanlar olduğunu; belirli aralıklarla psikolojik rehabilitasyondan geçmelerinin gerektiğini; verilen ücretlerin ve kadroların yetersiz olduğunu; yargı sınıfı dışındaki personelin Adalet Yüksek Okulu mezunu olması, belirli bir kültür ve bilgi birikimini haiz ve güvenilir kimselerden seçilmesi halinde yargıda kaliteli, verimli, doğru ve süratli kararların çıkabileceğini ifade ediyor.

Gerçekten yıllarca uğraşıp hakkını elde edemeyen insan, adalete olan güvenini kaybedecektir. Bireyin ve toplumun huzuru, adaletin gerçekleştiği bir ortamda mümkündür. Yargı sınıfı dahil tüm adliye personeli, sosyal ve kültürel dünyaya kapalı oldukları gibi hukuksal metinleri ve içtihatları takip edecek zamanı ve maddi olanakları da bulamadıklarından, eğitim düzeyi gelişmemektedir.

Yargıç yargılama yetkisini kullanırken yalnızca hukuksal kurallar ve kendi özgür kanaati ile başbaşa olmalıdır. Adli personelin yetiştirilmesinde ve görevini yapmasında her türlü araç-gereç, teknik donanım ve parasal kaynaktan yararlanma olanağı sağlanmalıdır. Bu da bizi yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesine getirmektedir. Nitekim, yargısız infazların, işkence ve yolsuzluk gibi insanlık dışı ve hukuka aykırı eylemlerin önlenmesi, ancak bireyin beynindeki düşüncenin çağdaşlaşması ve bağımsız yargı ile yargıç güvencesi ilkesinin varlığı ile mümkündür. Yargılama yapan yargıçların güvenceli olması, yargı bağımsızlığının da ön koşuludur.

Anayasanın 9 uncu maddesinde yargı yetkisinin, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağı; 138 inci maddesinde de, yargıçların görevlerinde bağımsız oldukları, belirtilmiştir.

Ancak, Anayasanın 159 uncu maddesindeki düzenlemeyle kurulmuş Hakimler ve Savcılar Yüksek kurulunun yargıç ve savcılar hakkındaki idari işlem niteliğindeki kararlarının yargı denetimi dışında tutulması hakimlik güvencesini zedelemektedir. Ayrıca Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun asli üyeleri arasında Adalet Bakanı ve müsteşarı yer almış olup, Kurul siyasi iktidarın etkisi altında görev yaparak, yargının bağımsızlığına ve yargıç güvencesine gölge düşürülmüş olmaktadır.

2- HUKUKSAL METİNLER YÖNÜNDEN

Bugün binlerce yasa, kararname, tüzük, yönetmelik ve genelge yürürlükte. Cumhuriyetin ilk yıllarında yürürlüğe konulan bir çok yasa hükmü çağın gerisinde kalmıştır. Ayrıca, yasaların sık sık değiştirilmesi, eşitsizliğin ve adaletsizliğin göstergesi olmaktadır. Oysa, küreselleşen dünyada, yirmibirinci yüzyıla girerken toplum yapısında meydana gelen ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel gelişmelerle ortaya çıkan sorunlar ve uyuşmazlıklar karşısında yürürlüğe konulan veya değiştirilen yasaların bireye, topluma güven verici, denge sağlayıcı ve yargıyı çabuklaştırıcı olması çağdaşlaşmanın gereğidir.

3- BİNA, ARAÇ VE GEREÇ BAKIMINDAN

Günümüzde adalet binaları, dağınık, bağımsız ve yetersizdir. Çok yerde yargıçların çalışma odaları, duruşma salonları ve dava dosyalarının korunması için yerleri bulunmamaktadır. Oysa, görülen hizmet, devletin başta gelen görevlerinden biri olup Türk milleti adına bağımsız mahkemelerce verilen yargı işidir. Mahkemelerin kendilerine özgü bir saygınlığı olmalıdır. Burada yargıcın çalıştığı yer, duruşmaların yapıldığı salonun bulunduğu binanın donanımı önem arz etmektedir. Bu nedenle, adalet binalarına adalet sarayı denilmektedir. Yargıç huzur içinde olmalı, oturduğu ve çalıştığı yer, yargı bağımsızlığına, adaletin ülkenin temeli olduğu ilkesine uygun bulunmalıdır.

4- MAHKEMELERİN TEŞKİLAT YAPISI ve YARGININ İŞLEYİŞİ

A) MAHKEMELERİN YAPISI

Bu günkü yargı sisteminde, mahkemeler karışık ve dağınık bir şekilde teşkilatlanarak görev yapmaktadır. Mahkemelerin kurulmasına ilişkin tek bir çerçeve yasa henüz yürürlüğe konulamamıştır. Bu bakımdan adil, etkin, hızlı bir yargı hizmeti verilememektedir. İş yükünün fazlalığı nedeniyle davalar senelerce sürmektedir. 20-30 yıldır, Adalet Yılı Açış konuşmalarında, bilimsel toplantılarda Yargıtayın iş yükünü azaltmak, bir içtihat mahkemesine dönüşmesini sağlamak için alt derece mahkemelerle Yargıtay arasında üst derece (istinaf) mahkemelerinin kurulmasının zorunlu olduğu dile getirilmekte, fakat bu konuda yapıcı bir adım atılmamış, yasal düzenleme yapılmamıştır.

Ayrıca bir çok ilçede tek yargıçlı mahkemeler bulunmakta, bu yargıç, sulh hukuk, asliye hukuk, sulh ceza, icra tetkik, ticaret ve iş davalarında uzmanlığı dışında kararlar verebilmektedir. Bu doğru, adil ve verimli karar verilmesini önlemektedir.

B- YARGININ YAVAŞ İŞLEMESİ

Çağdaş bir ülkede yargı, demokratik ilkeler içinde doğru, hızlı ve ucuz bir şekilde işlemelidir. 21. yüzyılda girdiğimiz bugünlerde yargı bağımsız ve yargıç teminatı demokratik ilkelerin başında yer almaktadır. Günümüzde yargı bağımsızlığı bireyin en temel hakkı olarak kabul edilmektedir. Makul bir sürede dürüst yargılama yapılmalıdır. Barışın ve gelişmenin ilk şartı adalettir. Geciken adalet adaletsizliktir. Gerçek adalet, bağımsız mahkemelerde güvenceli yargıçlar tarafından toplumun değerleriyle barışık çağdaş hukuk metinleriyle gerçekleştirilir. Çünkü adalet, bağımsızlığın, özgürlüğün ve çağdaşlığın temelidir. Bu bakımdan adalet hızlı, tarafsız, hatasız ve kaliteli olmalıdır.

C- BİLİRKİŞİLİK

Günümüzde iş yükü, olayların karmaşıklığı, yargıçların her konuda uzmanlık ölçüsünde bilgi birikimine sahip olmamaları nedeniyle bilirkişiye başvurulması zorunlu hale gelmiştir. Türk yargı sisteminde bilirkişilik görevi önem arz etmektedir. Ancak,

hukuksal sorumluluktan kurtulmak isteyen bir çok yargıcın, teknik bilgi ve beceriyi gerektirmeyen yasaların uygulanması ve hukukun yorumu ile çözebilecek konularda bilirkişilere müracaat ettikleri görülmektedir. Bilirkişilik kurumu, yargıcın sağlıklı ve doğru karara varmasında en yakın yardımcısıdır. Uygulamada bilirkişilik kurumu bir sorun olmaya devam etmektedir. Gereksiz bilirkişi incelemeleri nedeniyle davalar sürüncemede kalmaktadır. Bilirkişi yargılamanın gecikmesini önlemek için raporunu kısa bir sürede vermelidir. Bilirkişilerin rastgele seçilmemesi için, bilirkişiliğin kurumsallaşması gerekmektedir. Taraflı, hatalı rapor yazan veya konusunda uzman olmayan bilirkişilere bir daha dosya verilmemesi için gerekli önlemlerin mahkemelerce alınması kaliteli yargı için zorunludur.

D) ADLİ KOLLUK

30 yıldır bilim adamlarının, hukukçuların üzerinde ısrarla durup gerçekleşmesini istedikleri, fakat bir türlü yaşama geçirilemeyen Adli Kolluk Kurumu vardır. Gerçekten, siyasal iktidarın etkisi ve yönetimi dışında, doğrudan doğruya Cumhuriyet Savcılarına bağlı olarak görev yapacak olan ve yargı konusunda yetişmiş, eğitilmiş, uzmanlaşmış bir "Adli Kolluk Gücü" suç ve suçlunun en kısa zamanda tüm delilleriyle saptanmasında, Cumhuriyet Savcılarına ve mahkemelere yardımcı olacak, yargı hızlı işleyerek adil, doğru ve kaliteli kararlar verilebilecektir. İnsan haklarını, sorgu ve delil toplama tekniklerini bilen, her türlü laboratuvar, araç ve gereçle donatılmış uzman bir Kolluk Teşkilatının acilen kurulması gerekir.

E) HAKEM VE UZLAŞMA KURALLARI

Hakem veya uzlaşma kurullarının yaşama geçirilmesi, mahkemelerin iş yükünü azaltacağı gibi, özel hukuk ilişkisinden doğan ve konusu para olan bir kısım uyuşmazlıkların, kısa yoldan giderilmesini sağlamış olacaktır. Amerika'da özel kişiler arasındaki uyuşmazlıkların %70'inden fazlası Hakem Mahkemelerinde çözülmektedir. Böylece, çabukluk, kırtasiyeciliğin azalması, kolayca çözüm, paradan, zamandan tasarruf, verimlilik ve kalite sağlanmış olur. Hakem veya Uzlaşma Kurullarında kira uyuşmazlıkları, tazminat davaları, işçi alacakları, kamulaştırma davaları gibi uyuşmazlıklar, kısa sürede çözümlenebilir.

IV- YARGIDA TOPLUM KALİTE

1) İNSAN UNSURUNDA KALİTE

Okul öncesi, okul ve staj döneminde ve meslek yaşamında adalet dağıtan hukukçular nitelik ve nicelik yönden yeterli bir düzeye gelmemişlerdir. Eğitim programlarının hem ulusun koşullarına ve hem de çağın gereklerine uygun olması gerekir. Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak kaliteli eğitim ve öğretimden geçer. Bugünkü eğitim sistemiyle bilgili, yetenekli, kaliteli yargıç yetiştirildiğini ileri sürmek mümkün değildir.

Kaliteli bilgi düşünceyi geliştirir. Düşüncenin gelişmesi de bizi yeni hedeflere ve bilgilere götürür. Kaliteye varmak ve insandan en yüksek performansı elde etmek için çaba sarfedilmelidir. Eğitim ön plana çıkarılarak, iletişim kanalları geliştirilerek, çağdaş dünyanın teknolojisine uyum sağlanmalıdır. Okuldaki bilgilerle yetinilmeyip meslek içi eğitime önem verilerek en yüksek performans sağlanmalıdır. Kaliteli hizmet, kaliteli insandan: kaliteli insan da kaliteli eğitimden geçer. Politikada, ekonomide ve hukukta gelişme bir zorunluluktur. Bu yarışta geri kalan, gelişme ve değişme ayak uyduramayan, toplam kaliteyi yakalamayan kaybedecektir. Çünkü, küreselleşen dünyada, 21. yüzyıla girerken birey ve toplum yaşamını etkileyen en önemli kavramlardan biri "KALİTE" olmuştur. Mal ve hizmette kalite, hatasızlığı, sürati, verimliliği gerektirmektedir.

Türkiye'de Toplam Kalite Yönetimi, teknik ve ekonomik boyutuyla ele alınmakta, Türk Yargı Sistemine ise henüz TKY girmemiştir. Konu bilimsel seminer ve tartışmalarda ele alınmıştır. (1. Türk Hukuk Kongresi) Kalite, yargıda, adalet dağıtımında verimliliği, doğru, dürüst ve adil kararları artırarak bireyin ve toplumun adalete olan güven duygusunu pekiştirecektir. Gümrük Birliğine girdiğimiz ve Avrupa Birliğine girmek üzere olduğumuz günümüzde kalite, sosyal ve teknolojik gelişmeye paralel olarak hukuk sistemimizde süratli bir değişimin sağlanmasını zorunlu hale getirmiştir. Uyum yasalarının çıkarılması, usul yasalarının güncelleştirilmesi Ankara Anlaşması gereğidir.

2- HUKUKSAL METİNLERDE KALİTE

Günümüzde, yürürlükteki hukuk kuralları, sergilediği görünüm yönünden herkesi ürkütecek bir karmaşıklığa sahiptir. Değil sıradan yurttaşlar, uygulayıcılar ve hatta kendi dallarında uzmanlaşmış olanlar bile yasa ve hukuk kurallarındaki karmaşanın altından kolaylıkla çıkamaz hale gelmişlerdir. Kanunu bilmemek özür sayılmaz ve kanun önünde eşitlik ilkesinin geçerli olması için yasa metinlerinin açık ve anlaşılır olması gerekir. Hukuk dili bugünkü ve gelecekteki kuşakların anlayacağı biçimde sadeleştirilmelidir. Yargıyı yavaşlatan, temel hak ve özgürlükleri kısıtlayan, çelişkili ve birbirine aykırı olan yasa kurallarının yürürlükten kaldırılması çağdaş ve sosyal hukuk devleti olmanın gereğidir.

3- BİNA, ARAÇ VE GEREÇLERDE KALİTE, BİLGİSAYAR VE BİLGİ BANKALARI

Toplumun adalete güven duygusunun yitirilmemesi için Adalet Saraylarının ve araç gereç donanımının yeterli düzeye getirilmesi gereklidir. Yargı yerlerinde bilgisayar ağının ve bilgi bankalarının kurulması, yargı bağımsızlığı ve yargıda kalite için zorunludur. Bu konu, 1972 yılından itibaren, kongreler, konferanslar ve seminerler düzenlenerek gündeme getirilmiş; bildiriler sunulmuş, tartışmalar yapılmış, fakat bugüne kadar bir iyileştirme ve gelişme kaydedilmemiştir.

Adalet yavaş ve yanlış işlemektedir. Bilgisayarın hukuka girmesiyle, hızlı, doğru ve kaliteli kararların verilmesinin yanısıra toplumun hukuk düzenine olan güvenini ve toplumsal verimliliği de artıracaktır. Yargı yerlerinde bilgi bankalarının oluşturularak, burada hukuksal kuralların, yerleşik içtihat ve kararların toplanması ve değerlendirilmesi yargıda süratı, hatasızlığı ve kaliteyi sağlayacaktır. Gerçekten, yargısal içtihatları kolayca izleyebilen yargıç hatalı karar vermeyecek, çekişmeler kısmen de olsa azalacaktır. Bilgisayarın hukukta kullanılması, Avrupa ve Amerika geniş uygulama alanı bulduğu halde, Türkiye'de Adli Sicil konusu dışında genel bir uygulamaya geçilememiştir. Oysa, bilgisayarla bilgi akımı ve bilgileri değerlendirmek kolaylaşacaktır. İchtihatların bilgi bankasına yüklenmesi ile bir davanın sonucunu

evvelden kestirmek mümkün olacağından, gereksiz davaların açılması önlenmiş olacaktır. Hukukta bilgisayar, yargıda ve yargılamada kaliteyi sağlayacaktır. Yargıçlar, istedikleri bilgi ve belgeleri hızlı ve doğru olarak bulacaklar, böylece yargı düzeni hızlanarak verimlilik artacaktır.

V- SONUÇ

- Türkiye Barolar Birliğince düzenlenen "I. Türk Hukuk Kongresi" 1972 Nisan ayında, 28-31 Ocak 1974 tarihinde Ankara'da MPM'nin önderliğinde I. Barolar Birliği, Yargıtay, Danıştay, Adalet Bakanlığı ve Türkiye Bilişim derneğinin işbirliği ile düzenlenen "Hukukta Siberatik ve Bilgisayar Kullanımı Semineri"nde yargı reformu, yargının bağımsızlığı, yargıç güvencesi ve hukukta bilgisayar kullanılması ilke ve sorunları tartışılmış, bu konularda bir mesafe katedilememiştir.

Hukuk uygulayıcıları bugünkü sistemle, kaliteli, verimli adalet dağıtımını gerçekleştirememektedirler. Çünkü toplanan bilgi ve belgeler ile uyumsuzluğa uygulanacak yasa kuralları açık, kesin ve sağlıklı olmadığı gibi çekişmeyi çözecek yargıçların da bilgi, beceri ve yetenek düzeyleri yeterli değildir. Kısaca, insan unsurunda, hukuk kurallarında, bina, araç ve gereçlerde (Toplam kalite) ye ulaşılamamıştır.

KAYNAKÇA

- 1- Özden, Yekta Güngör, Hukukun Üstünlüğüne Saygı, Bilgi Yayınevi, 1996 Ankara
- 2- Adalet İstatistikleri, 1993 AD. Bak. Adli Sicil ve İstatistik Gen. Müdürlüğü Yayını Ankara
- 3- Adalet İstatistikleri 1994, Başbakanlık D.İ.E. Yayını, Ankara
- 4- Özbudun, E. Türk Anayasa Hukuku 1990, Ankara
- 5- Kuru, Baki, Hakim ve Savcılarının Bağımsızlığı, 1996 Ankara
- 6- Kuru, Baki, Hukuk Muhakemeleri Usulu 1984 Ankara
- 7- Adalet Yılı Açış Konuşmaları 1943-1993, Yargıtay Yayınları No: 25 1993, Ankara
- 8- Yeni Türkiye Dergisi, Yargı Reformu Özel Sayısı No: 10 1996 Ankara
- 9- 3. Verimlilik Kongresi Bildiriler Kitabı MPM Yayını, 1997 Ankara
- 10- Akman, Toygar, Elektronik Beyin, Sibermetik ve Hukuku Türkiye Barolar Birliği Yayını 1971 Ankara
- 11- Demokratikleşme ve Yargı Reformu, Adalet Bakanlığı Yayını Cilt 1,2,1994, Ankara
- 12- Hukukta Sibermetik ve Bilgisayar Kullanımı Semineri, MPM Yayını No: 172. 1975, Ankara
- 13- Akman, Toygar, Otomasyon Sistemi ve Bilgi Bankası, A. Ü. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını 1975, Ankara
- 14- DPT'nce Hazırlanan 7.nci 5 Yıllık Kalkınma Planı